

Чарівна книжка

Степан Васильченко

Дечого багато забулося з того часу, а про те, як уперше завітав у нашу хату отой селюк, що його намальовано в кожусі та в шапці, про те пам'ятаю й тепер.

Вечір. Зайшло якесь свято. Батько за столом читають з книжки "житіє". Обік їх, склавши руки на грудях, сидять на лавці за день наморені мати. Не слухають — своє щось думають. Тихо-тихо хлюпоще водою коло печі сестра — косу миє. А нас трое малих хлопців — на печі — поринули в казки, аж вуха горять.

...Гудуть по хаті нудьгою дрімотні з святого письма слова, а на печі казки, аж шумлять:

Бур-ку-ку, сестро моя,
Бур-ку-ку-ку — вийди сюда,
Бур-ку-ку-ку — щось тобі дам,
Бур-ку-ку-ку — на, заховай.

Коли це — рип двері — озивається в хату щось чуже. Ми — голови на комина, придивляємось.

Сива шапка набакир, керя наопашку, в одній руці суко-ватий ціпок, у другій — в синіх палітурках книжка. Струшує з себе мряку. Неясно горіло в нашій хаті світло — ніхто зразу не впізнав. Тільки ж розслухали мову, так усі в один голос і загомоніли:

— Хома! Хома приїхав.

Кидаємо недоказану казку,— з печі.

Хома — наш брат у перших, високий, стрункий парубок, що служив в економії десь під Миргородом.

Веселий Хома, співучий та балакучий, що завжди, як прибуде в гості, то відразу і в хаті повиднішає.

Так і тепер: тільки Хома на поріг — всі ті святі дрімоти, як вітром, із усіх звіяло.

Батько — "житіє" набік, сам із-за столу, радий-радий:

— А-а, Хома Аксентович!..

Мати, сестра заметушились:

— Проходь, Хомо! Сідай, Хомо! Розкажуй, Хомо!

Незабаром хата ніби голосніша стала.

Нас, малих, знову на піч загнали — долівка холодна, а ми босі, то щоб не достали кашлю. Сідаємо ми, як і сиділи, спинами до комина, поганяємо далі:

Бур-ку-ку-ку, вийди сюда...

Бур-ку-ку, сестро моя.

Коли чуємо...

Одразу стало в хаті тихо. Так тихо, ніби всі кудись повиходили. Визираємо: ні — всі коло столу. Посхилялися над тією книжкою, що приніс Хома, роздивляються. Далі знову тато почали читати. Думали, "житіє",— аж слухаю: мов грім по хаті заgrimів —

залунали нечувані, дивні, нові у нашій хаті слова з книжки, що од них чогось мурашки полізли поза спиною.

Думи мої, думи мої,
Лихо мені з вами.
Чого стали на папері
Сумними рядами?..

Добре пам'ятаю: мов який вітер поносив нас, малих, із печі.

Гунули, як груші, на припічок, додолу, бігли, самі не знаючи чого... Прибігли, за стіл посідали, повитріщали очі, нічого спершу не розуміючи.

Про що саме читали, тепер забув уже, пам'ятаю тільки, що весь час було чудно, і дивно, і радісно, ніби в хату до нас завітав разом з Хомою ще якийсь чарівний гість. Та ще пам'ятаю, як сестра наша за плечима в матері витирала сльози рукавами.

Спершу читав Хома, потім батько, потім знову Хома.

Далі всі розглядали якогось селяка, що був намальований в початку книжки. Показували й нам: вусатий такий, зажурений. Як був у кожусі та в шапці, так його й змалювали. Була розмова про того селяка, але мало що ми тямали в тому. Тільки й зрозуміли, що цей чоловік за бідних людей з царями змагався; тепер сидить десь у темниці.

Ми почали були розпитувати, яка то темниця.

— Цур їй — отака,— одказали нам мама коротенько.

Довго ще говорили вони про нього — ми вже малі й спати вклалися, а вони ще говорили.

А як став я засинати, стало мені здаватися, що в грудях у мене гуде тихо-тихо, лагідно. Було радісно й дивно: ніби я не Андрій, а якийсь орган, що чогось сам собі стиха грає. І тільки-тільки одчувало вухо, що то батько знову почали вчитувати з тієї чарівної книжки:

Перебендя старий, сліпий,
Хто його не знає....